

להתהוות, להיעשות:

מלכי הדראג בישראל

חיבור לשם קבלת התואר "דוקטור לפילוסופיה"

מאת:

יעל רוזין

היחידה ללימודים בין תחומיים

התוכנית ללימודי מגדר

הוגש לסנט של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

עבודת מחקר זו עניינה מופעיהם של מלכי הדראג בישראל. העבודה בוחנת את תהליכי ההתהוות של מלכי הדראג. אלו מופעים שחושפים את הקשרים וההקשרים של רבדי המציאות כאן ועכשיו. העבודה בוחנת את המיצג הייחודי של מלכי הדראג בהקשר התרבותי, החברתי והפוליטי הישראלי.

בפרק הראשון של העבודה מוצגים מושגים ותיאוריות משדות שיח שונים מהווים נקודות כניסה אל המרחב של מופעי מלכי הדראג בישראל. אלו מהווים את התשתית התיאורטית לעבודה זו. הגותם של אדריאן ריץ', מישל פוקו, דיויד הלפרין, ג'ודית באטלר וג'ודית הלבברשטם מדגימה את השיח הקושר בין מין, מגדר ומיניות ומתאר את הקושי לחמוק מהדיאלקטיקה הרווחת בשיח. טענת הפרק היא הקשר שההגמוניה קושרת באופן הכרחי בין רובד פיזיולוגי, רובד תרבותי ורובד נפשי. פעולת מלכי הדראג מבקשת לערער על בלעדיות המבנה ההגמוני ולפתוח את האפשרות להבנת העולם בדרכים נוספות, אך היא עושה פעולה נוספת: היא דורשת מאיתנו לבחון מרכיבים נוספים של רבדים אלו. שאלת הריזום של דלז וגואטרי מספרם *אלף מישורים* (1987) *Thousand Plateaus* - "איך זה פועל?" - מכוונת לא רק לערער על אותה הלימה ולהראות שישנה אפשרות אחרת ליחס בין רבדים אלו אלא לאפשר הוספת רבדים ומרכיבים נוספים לשילוש.

הפרק השני של העבודה עניינו בהתהוות הגוף הפרטי-המטריאלי והסובייקטיבי-של מלך הדראג. הפרק בוחן אסטרטגיות הישרדות של מלך הדראג מול מערכת ההבניה החברתית ההגמונית המבוססת על הלימה בין רבדי המין, המגדר והמיניות. פרק זה בוחן את ההבניות המסומנות בגוף המטריאלי בעת הפרפורמנס באמצעות הוספת רובד נוסף על השילוש ההגמוני של מין, מגדר ומיניות: הדילדו. סימון גופו של המלך כ-"גבר שבגברים" נעשה על-ידי אביזר במה. אטען כי בין האפשרות להתנגד למבנים חברתיים מנרמלים המחייבים הלימה בין הרבדים השונים ובין קבלתם והפנמתם, גוף מלך הדראג מייצר פעולה בעולם. פעולת הגוף לא רק מערערת על ההלימה המבנית בין השילושים, בין שלושת הרבדים, על-ידי שינוי סדר הסימון אלא גם מוסיפה מימד נוסף, רובד רביעי על מה שנתפס כשילוש. במקרה זה אביזר מרובד אחר. אראה כי מופעי הדראג עושים שימוש בגוף הקיים, במסמני הכוח של הגוף ובאביזרי הסימולקרה על מנת לפתח קווי מילוט אלטרנטיביים.

הפרק השלישי ממשיך את הטענה המוצגת בפרק השני בכך שהוא בוחן בקצרה את ההצעה הפמיניסטית לפרימת הקשר המובנה בין גוף, מגדר ומיניות ומראה את הקושי הטמון בסוג זה של פתרון. טענת הפרק היא שמודלים שונים הנתפסים כרדיקליים בזכות היותם ביקורתיים, ממשיכים לקיים את הקשרים המובנים והכפופים זה לזה. מודלים אלו מחזקים את הדרישה להלימה המבנית. כך, הגישה הפמיניסטית אמנם מצליחה להראות את הבעייתיות של המבנה ההגמוני, אך היא לא מצליחה להעמיד פתרון אלטרנטיבי, כזה שיאפשר שינוי של המבנה ההגמוני עצמו. על מנת לחשוב מחדש את התהוות הגוף בכלל ואת הגוף הקוירי של מלכי הדראג בפרט, אנו נדרשים לפתרון המעווה את המבנה ההגמוני ומסיט את הדרישה להלימה בין הרבדים. מה שאנו נדרשים לו, אטען בפרק, הוא גוף-ללא-איברים (BwO). זהו פתרון אחר מזה שהוצע בפרק הקודם. זו אפשרות נוספת. הגוף-ללא-איברים של ז'יל דלז ופליקס גואטרי הוא גוף שחושף מבנה נוסף של יחסים, ובכך מערער על החלוקה התפקודית של איברי הגוף. גוף-ללא-איברים חושף את

מנגנוני הדיכוי המכתיבים לאיברים פונקציה ייעודית ומראה שייעוד האיברים לא מאפשר לנו לראות את פעולת הגוף כמכלול, כפעולה שלמה. מופעי הדראג, לטענת עבודה זו, מאפשרים לנו להרחיק את המבט ולראות את הגוף בתנועה. הם מאפשרים לנו לטשטש את המבט על מנת שלא להתמקד באיברי הגוף כאיברים בעלי פעולה ייעודית ולראות את הגוף כמקור רב עוצמה היכול לפעול בעולם. מופעי הדראג מסמנים לנו את מורכבות ריבודו של המבנה ההגמוני הקושר בין מין, מגדר ומיניות כיוון שהם מציגים פעולה של גוף כמכלול.

הפרק הרביעי מציג פתרון שלישי נוסף. הוא מציג מערכת ריזומטית. הפרק מדגים אפשרות של חציית הרבדים ופרימת ההלימה. שלושה מופעי דראג שונים נבחנים ביחס לרבדים שכביכול אינם קשורים, למשל ביחס לטרור. הם מעלים פרפורמנס של טרור ובוחנים טרור. המופע ראשון: "נשבע באלוהי שחיי אינם שווים בלעדיו" (والله ما يسوي) בוחן את החיבור שבין השיח המבנה טרור וזה המבנה מיניות קווירית המוטמע ומתגלם בגוף הטרוריסט. הפרפורמנס של מלכי הדראג מבקר את המעשה הטרוריסטי ואת ההבנה של מעשה זה. הוא בוחן וחושף את הקשרים בין מיניות, גזע, מגדר, לאומיות ואתניות ומבקש לתהות על ההקשר התרבותי-חברתי והפוליטי בהם פועלים מופעי הדראג הנדונים. המופע השני: "No Matter What" – חברון מאז ולתמיד" מציג אסמבלאז' של ערכים ונורמות חברתיות. המופע מדגים כיצד האידיאל הנורמטיבי אליו ועליו כולנו מתכווננים הופך לכוח ארוס ציוני עודף, עודפות שסופה לפנות כנגד אמה הורתה, המדינה. המופע השלישי: "עטוף ברחמים" מעלה את סוגיית השימוש בדימויי נשים במאבקים לאומיים. המופע מעלה על הבמה את ה"הומו-סאקר", את מי שזכויותיהן מושהות וחושף את העובדה שהטרור הוא אלימות המופעלת לא רק כנגד המדינה אלא גם על-ידי המדינה.

כשם שמופעי מלכי הדראג הצביעו על רבדי מסמנים או מסומנים מחוץ לדיון על מין, מגדר ומיניות- על תוספת טכנולוגית ועל גוף-ללא-איברים, כך מופעי הטרור הדראגי מלמדים אותנו על אפשרות נוספת: הפרטה. הפרטה לא רק במובן הכלכלי אלא בעיקר במובן של ייחוד האינדיבידואל. שלושת מופעי הדראג שנדונו מפרספקטיבה של טרור מצביעים גם על הפרטת כוח, הפרטת דת והפרטת אמהות. הפרטה יכולה, במקרה זה, להוות קו מילוט המראה כיצד מופעי המלכים עוקפים בלעדיות המבנה ההגמוני ומדגימים את מורכבות אפשרויות הקריאה והפענוח ואת הריבוי של הריבוד.

לסיכום, ביסוד עבודה זו עומדת שאלת המבנה ההגמוני הדורש הלימה בין הרבדים השונים של המציאות ואופן פרשנותה. התחקות אחר פעולתם של מלכי הדראג מלמדת אותנו לזהות ריבוי של רבדים ואפשרויות פעולה. העבודה ביקשה לתהות על המעשה של המופע ועל כוחו לחלץ את תנאי השינוי החיוניים לפעולה שמשנה את המציאות - תנאים שהם הכרחיים גם אם לא בהכרח מספקים - ולייצר מושגים להסבר תופעה נחקרת ולא רק הוכחה והתאמה לקיים. העבודה מדגימה את פעולתם של מלכי הדראג בעולם, ולמרות שמופעי מלכי הדראג הם מעין הערת שוליים לחברה הישראלית של המאה ה-21, תרומתם היא ייחודית לשיח התרבותי-כלכלי-פוליטי המתנהל כיום בחברה הישראלית בכללותה.